

УДК: 37.091.12:62/64

Т.А. Газука

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ДО ПРОЕКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розкрито особливості підготовки студентів до проектної діяльності та проаналізовано фактори, що впливають на ефективність такої підготовки в умовах вузівського навчання.

Ключові слова: *проект, проектування, проектна діяльність, підготовка до проектної діяльності.*

Актуальність проблеми підготовки майбутніх учителів трудового навчання до проектної діяльності зумовлена потребою реалізації програми трудового навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів, що передбачає широке залучення школярів до проектної діяльності через виконання ними проектів виробів від задуму до реалізації в готовому продукті.

Мета даної статті полягає у розкритті основних особливостей підготовки майбутніх учителів трудового навчання до проектної діяльності.

Проектна форма навчання – це те осердя, яке перетворює зміст, способи, сферу навчання, а отже, принципово змінює діяльність учителя й учня. Необхідно перейти від пізнавального процесу до освітнього, від концепції «навчання чого-небудь» до вивчення конкретних, «цікавих саме мені» речей. У цьому розумінні проектна педагогіка виявляється виключно перспективною [6]. Створення проектів повинно сприяти розвитку таких якостей і вмінь, як ініціатива, логічне мислення, здатність до співпраці, бачення проблеми і прийняття рішень, навички роботи в колективі, отримання і використання інформації, самоосвіти, планування, комунікативні навички тощо. Виконання проектів повинно сприяти також виявленню ділових, особистісних якостей учнів, їх здібностей самостійно і творчо мислити, вирішувати нові нетипові завдання, використовувати на практиці отриманні знання. Результатами можуть бути різні об'єкти, технології, системи,

явища, процеси. Вище зазначені положення необхідно віднести і до особистості майбутнього вчителя трудового навчання.

У такому навчанні потрібен учитель широкого профілю, проектувальник різноманітних педагогічних методів та методичних прийомів, здатний забезпечити педагогічну підтримку учням, організувати і провести коректувальну діагностику, знайти правильне вирішення у проблемній педагогічній ситуації [3].

Звичайно, майбутні учителі трудового навчання постійно стикатимуться з технологією виготовлення того чи іншого виробу, але при цьому необхідно здійснювати творчий підхід до його створення і водночас дотримуватися естетики виробництва і враховувати позитивного впливу на емоційно-чуттєву сферу людини. Відповідно одним із завдань вищої школи є підготовка спеціаліста, який досконало володіє основами технологічних процесів, проявляє творчу активність та здатний забезпечити послідовне включення учнів до усіх етапів цілісного процесу проектування і виготовлення виробів [2].

Учитель повинен організувати роботу таким чином, щоб сприяти самостійному формуванню інтелектуальних, спеціальних і загальнотрудоих знань і вмінь, відображених в кінцевому конкурентноздатному продукті.

Відповідно до цього змінюється зміст діяльності і функцій учителя трудового навчання, який має здійснювати: підбір різної складності об'єктів проектування, консультування, допомогу в підборі проектів; спостереження за ходом роботи учнів; надання допомоги окремим учням і стимулювання їхньої навчально-трудої діяльності; підтримку робочої обстановки у класі; нормування праці школярів; аналіз і узагальнення роботи окремих учнів; оцінювання проектно-технологічної діяльності на кожному етапі [1].

Практика засвідчує, що використання методу проектів підвищує ефективність навчального процесу і сприяє розвитку творчих здібностей учнів, водночас постає проблема з підготовки вчителя трудового навчання до проектної діяльності як педагогічна проблема.

О.М. Коберник відзначає, що проблему впровадження проектно-технологічної системи трудового навчання не можна вирішити без підвищення

рівня теоретико-методичної підготовки майбутнього вчителя трудового навчання, яка передбачає оволодіння ним найновішими досягненнями психолого-педагогічних та фахових наук [1].

Отже, реалізація змін у підходах до технологічної підготовки школярів з усією гостротою ставить проблему адекватності підготовки вчителя трудового навчання. Необхідно констатувати, що викладач з вузьким технократичним мисленням і однопредметним набором знань і навичок не може всерйоз претендувати на виконання задачі, яка, за загальною думкою, ускладнилась і стала більш комплексною [6].

В умовах цієї парадигми освіти вчитель найчастіше виступає в ролі організатора всіх видів діяльності учня як компетентний консультант і помічник. Його професійні вміння повинні бути спрямовані не просто на контроль знань та умінь школярів, а на діагностику їх діяльності та розвитку. Це значно складніше, ніж традиційна освіта [5, с.8]. У такій ситуації особливо очевидно, що першочерговим завданням є не тільки засвоєння певних знань, умінь, а й формування професійної компетентності майбутнього вчителя трудового навчання, складовою якої є готовність до проектної діяльності [4].

За сучасних умов підготовка майбутнього вчителя трудового навчання здійснюється за такими циклами навчальних дисциплін: гуманітарні та соціально-економічні, психолого-педагогічні, фундаментальні, спеціальні, дисципліни за вибором навчального закладу та дисципліни за вибором студента.

Серед дисциплін, які сприяють визначенню мети та завдань навчання проектній діяльності, засвоєнню теоретичних основ, структури та змісту проектної діяльності, визначенню можливостей для розвитку і становлення особистості, вивченню особливостей та науково-методичного забезпечення проектної діяльності за циклами навчання виділяють наступні.

1. У циклі гуманітарних та соціально-економічних дисциплін: філософія, основи економічної теорії, культурологія, основи етики та естетики, основи екології. До тем, які певним чином сприяють підготовці до проектної діяльності при вивченні зазначених дисциплін слід віднести теми, у яких розкривається

поняття та роль діяльності у розвитку суспільства та особистості, основи технологічної культури, наукові основи виробництва, екологічні проблеми сучасного виробництва.

2. У циклі психолого-педагогічних дисциплін: загальна психологія, вікова та педагогічна психологія, історія педагогіки, теорія педагогіки, методика виховної роботи. У процесі вивчення цих дисциплін студенти оволодівають загальними теоретичними знаннями і вміннями щодо ролі діяльності у розвитку особистості, вікових та індивідуальних особливостей розвитку учнів, сутності та використання методів навчання, історичних аспектів та досвіду використання методу проектів у навчанні.

3. У циклі фундаментальних дисциплін певним чином спрацьовують на користь підготовки майбутнього вчителя до проектної діяльності такі дисципліни, як: нарисна геометрія та креслення, комп'ютерна графіка, основи виробництва, технологія конструкційних матеріалів, основи стандартизації і управління якістю, теорія та методика трудового навчання, практикум у навчальних майстернях, технологія обробки матеріалів, основи наукових досліджень, основи художнього конструювання. Зміст програм означених дисциплін містить відомості з питань виконання проектної документації, з питань значення проектної діяльності у процесі виробництва товарів та послуг, вимог стандартів до проектної діяльності, вимог технічної естетики до проектування виробів та послуг.

Окремо слід зупинитися на змісті програми з теорії і методики трудового навчання, що є провідною дисципліною при підготовці майбутніх учителів трудового навчання і має забезпечити теоретичну, практичну і методичну готовність студентів до організації і проведення урочної і позаурочної навчально-виховної роботи з трудового навчання.

4. У циклі спеціальних дисциплін перелік дисциплін визначається спеціалізацією. До дисциплін, які сприяють підготовці майбутнього вчителя трудового навчання, можна віднести: інженерну та комп'ютерну графіку, технічну естетику, основи композиції, основи художнього проектування, практикум з художньої обробки матеріалів, декоративно-прикладне мистецтво,

технічну творчість, українські народні ремесла, конструювання швейних виробів, основи художнього конструювання, основи проектування одягу тощо.

Суттєвим внеском у справу вирішення проблеми підготовки майбутнього вчителя трудового навчання до проектної діяльності є наукові розробки вчених: М.Л. Пелагейченко (підготовка майбутніх учителів трудового навчання до організації проектної діяльності учнів основної школи), С.С. Ізбаш (проектне навчання як система дієвих зворотних зв'язків, що сприяє розвитку особистості не тільки тих, хто навчається, але й педагогів, які беруть участь у проектній діяльності), М.В. Елькін (вплив проектної діяльності на рівень фахової компетентності студентів), Л.Г. Кондратова (підготовка вчителя у системі післядипломної педагогічної освіти до організації проектної діяльності учнів у позаурочній роботі), С.М. Ящук (методика організації проектно-технологічної діяльності учнів на уроках трудового навчання) та інші.

Значний внесок у вирішення проблеми підготовки майбутніх учителів трудового навчання до проектної діяльності здійснено в Інституті природничо-математичної та технологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, де постійно здійснюється суттєва корекція і оновлення змісту підготовки майбутнього вчителя трудового навчання. На технолого – педагогічному факультеті проводився комплекс досліджень; видано монографію та навчально-методичні посібники. Одним з яких є «Методика організації проектно-технологічної діяльності учнів на уроках обслуговуючої праці», розроблений колективом авторів у складі В.В. Бербец, Н.В. Дубова, О.М. Коберник та інші у якому розкривається зміст, структура та основні етапи проектно-технологічної діяльності, розглядається методика організації проектно-технологічної діяльності.

Значний інтерес у плані розв'язання досліджуваної проблеми викликає програма практикуму у навчальних майстернях для спеціальності 7.0101.03 «Педагогіка і методика середньої освіти. Трудове навчання». Укладачі: Є.І. Мегем, В.К. Сидоренко, В.В. Юрженко. У пояснювальній записці до програми зазначається, що мета вивчення практикуму в навчальних майстернях – розвиток

творчих здібностей студентів шляхом залучення їх до проектної діяльності. В основу структури програми практикуму в навчальних майстернях покладено метод проектів. Ефективність формування проектно-технологічних знань та умінь студентів залежить від активного залучення їх до проектної діяльності та вірного підбору суспільно корисних виробів, що проектуються та виготовляються. Змістом програми передбачено залучення студентів до проектної діяльності у процесі вивчення ручної і механічної обробки конструкційних матеріалів.

Існує певний практичний досвід роботи вчителів з реалізації проектного методу навчання у практиці роботи загальноосвітніх навчальних закладів, яким вони діляться на сторінках фахового видання «Трудова підготовка в закладах освіти України» і який вартий вивчення та узагальнення з метою підготовки майбутнього вчителя трудового навчання до проектної діяльності.

Вивчення досвіду роботи вчителів трудового навчання з організації проектно-технологічної діяльності учнів дозволяє зробити висновок, що майбутньому вчителю трудового навчання перш за все необхідні знання основних вимог, які висуває проектна технологія до її організації:

1) наявність значущої у дослідницькому, творчому плані проблеми (завдання), що потребує інтегрованих знань, дослідницького пошуку для її розв'язання (наприклад, дослідження демографічної проблеми у різних регіонах світу; проблема впливу кислотних дощів на довкілля тощо);

2) практична, теоретична, пізнавальна значущість передбачуваних результатів (наприклад, доповідь у відповідні служби про демографічний стан певного регіону, фактори, що впливають на цей стан, тенденції, що простежуються у розвитку цієї проблеми, спільний випуск газети, альманаху з репортажами з місця подій);

3) самостійна (індивідуальна, парна, групова) діяльність учнів;

4) структурування змістової частини проекту (із зазначенням поетапних результатів);

5) використання дослідницьких методів: визначення проблеми досліджуваних завдань, що впливають з неї, висунення гіпотези їх розв'язання,

обговорення методів дослідження, оформлення кінцевих результатів, аналіз отриманих даних, підбиття підсумків, коригування, висновки [5].

Педагогу необхідно самому створювати умови для успішного розширення такого досвіду творчого спілкування з кожним учнем, консультувати і заохочувати його активність та ініціативу; допомагати дитині знаходити і реалізовувати власні способи, форми і стиль діяльності. Щоб навчити цьому дитину, потрібно самому володіти такими якостями [3].

Виходячи з положення, що навчити можна тільки тому, що знаєш і вмієш сам, зміст підготовки вчителя трудового навчання повинен містити в собі створення власних проектів студентами. Та слід врахувати, що навички проектно-діяльності майбутнього вчителя повинні бути значно багатшими, ніж у школярів, оскільки вони повинні формуватися на високому науковому рівні.

Використані джерела

1. Коберник О. Модернізація підготовки майбутніх учителів трудового навчання / О. Коберник // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2004. – №4. – С.28–30.
2. Коростелева Е.А. Формирование профессионально-ценностных ориентаций будущего учителя технологии / Е.А. Коростелева // Педагогика. – 2003. – №7. – С.79–82.
3. Крылова Н. Проектная деятельность школьника и педагога / Н. Крылова // Народное образование. – 2005. – №7. – С. 103–110.
4. Мегем Є. Використання методу проектів у проектно-технологічній підготовці майбутніх учителів трудового навчання / Є. Мегем // Збірник наукових праць. – Полтава, 2004. – Випуск 3(36). – 182 с.
5. Освітні технології: Навч.-метод. посіб. / О.М. Пехота, А.З. Кіктенко та ін. – К.: А.С.К., 2001. – 256 с.
6. Шишов С. Проектный метод: проблемы и перспективы / С. Шишов // Учитель. – 2002. – №1. – С. 39–43.

T.A. Gazuka

THE FEATURES OF PREPARATION OF FUTURE TEACHERS OF LABOUR STUDIES TO PROJECT ACTIVITY

In the article the author explores the features of preparation of students to project activity and analyzes the factors which pour in on efficiency of such preparation in the conditions of institute of higher studies.

Keywords: a project, planning, project activity, preparation to project activity.